

A KLÍMAVÁLTOZÁS ÁLLATTENYÉSZTÉSI VONATKOZÁSAI II.

Szakértő munkatársunk írása
Állattenyésztési Teljesítményvizsgáló Kft.

NEMZETKÖZI KLÍMAVÉDELMI INTÉZKEDÉSEK

Környezetvédelemmel foglalkozó rovatunk I. részében a klímaváltozásban, a mind szélsőségesebb időjárási jelenségekben és a környezet károsodásában kulcsszerepet játszó üvegházhatású gázokról (ÜHG-ok) adtunk rövid áttekintést, illetve bemutattuk azok légkörből való eltávolításának lehetőségeit.

Napjainkra a világ nagy része felismerte, hogy az ÜHG-ok okozta hatások csökkentése, az emberi egészséget és életminőséget, valamint az ökoszisztémákat veszélyeztető kibocsátások korlátok között tartása

sürgős beavatkozást igényel. Nincs ez másként az Európai Unióban (EU-ban) sem, amely – újabb és újabb elemekkel bővítve klíma- és egyéb szakpolitikáit – kiemelt figyelmet fordít a klímaváltozás elleni küzdelemre, a természeti erőforrásokkal való körültekintő gazdálkodásra, az energiagazdálkodás hatékonyságának javítására, valamint a termelés és a fogyasztás fenntarthatóbbá tételére. Jelen rész az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) és az EU főbb klímavédelmi intézkedéseibe nyújt – területi okokból a teljesség igénye nélkül – bepillantást.

Korábbi tendenciák a nemzetközi zöldpolitikában

Bár az Európai Bizottság (a továbbiakban Bizottság) 1973 óta tesz közzé környezetvédelmi cselekvési programokat, az uniós klímapolitika kezdete 1990-re tehető, amikor az Európai Tanács az **ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményére** való felkészülés során az azévi ÜHG-kibocsátási szint 2000-ig való stabilizálását, a megújuló energiaforrások használatának ösztönzését és az energiahatékonyság növelését irányozta elő. Az Éghajlatváltozási Keretegyezményt az ENSZ 1992. évi környezettel és fejlődéssel foglalkozó konferenciáján írták alá, amelyhez

a szervezet valamennyi tagállama csatlakozott. Az EU az előbb említett, Európai Tanács által meghatározott ÜHG-kibocsátási cél megvalósítását vállalta.

A keretegyezmény részes felei öt évvel később, a **Kiotóban** tartott konferenciájukon egy **kiegészítő jegyzőkönyvet** fogadtak el. Ez csak a fejlett országok számára írt elő 2012 végéig kibocsátásszabályozási kötelezettséget (2008-2012-re az 1990. évi szint átlagosan 5,2%-os csökkentését). Az EU akkori 15 tagállama 1990-hez viszonyítva 8%-os, Magyarország

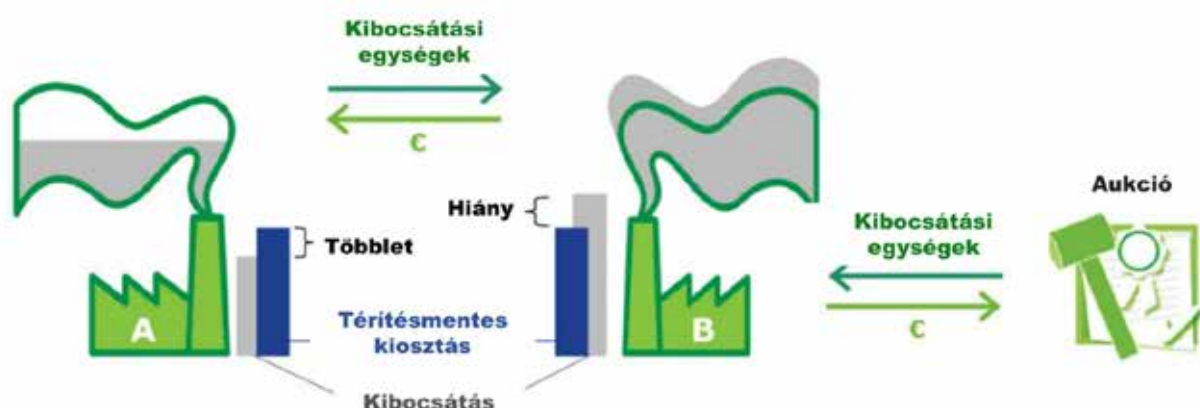

az 1985–1987 időszakbeli kibocsátásának átlagához képest 6%-os csökkentést vállalt. A jegyzőkönyvet, amely 2005. február 16-án lépett életbe, csaknem 170 országban ratifikálták. Bár e két nemzetközi jogi eszköz (az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve) nagy előrehaladást jelentett a klímavédelem terén, már elfogadásukkor is sokak számára sejthető volt, hogy a teljes körű végrehajtásuk sem lesz elégséges a globális ÜHG-kibocsátás eredményes csökkentéséhez.

Az **első európai környezetváltozási program** 2000-ben indult el. Ennek keretében az EU tagállamai

különböző stratégiákat dolgoztak ki a kiotói célok elérésére. A munka eredményeként jött létre az energiaigényes iparágak, légitársaságok által kibocsátható ÜHG-ok mennyiségének mérséklésére a „cap and trade” (fix összkvótás kereskedési) alapú, **európai kibocsátáskereskedelmi rendszer** (Emissions Trading Scheme, ETS), amelyben meghatározzák mind a közösségi, mind a tagállami szintű éves emissziós maximumokat. Az ETS a vállalatok alacsonyabb szintű ÜHG-kibocsátását a kiosztható kvóták mennyiségének csökkentésével, valamint a kvótavásárlásokkal ösztönzi.

A kibocsátáskereskedelmi rendszer sematikus rajza
Forrás: Az Európai Számvevőszék 18/2020. különjelentése.

Az országok az erre kijelölt állami szerveik útján kezelik a fő ÜHG-kibocsátóik kvótáit, és a kiosztott, de igénybe nem vett kvótákat értékesítik. A szabályozás alá eső vállalatok a károsanyag-kibocsátásukat fedező kibocsátáskereskedelmi egységeikhez háromféleképpen juthatnak hozzá:

- **térítésmentesen** (ily módon kapják meg összes kibocsátási egységüket azok a például műtrágya-, vas-, cementgyártással foglalkozó cégek, amelyek esetén nagy a veszélye annak, hogy termelésüket az EU-n kívülre helyezik át; a többi ágazat esetén a térítésmentes kiosztás aránya jelenleg 30%);
- az éves kibocsátási szintjüknek megfelelő **kvótamennyiség megvásárlásával** a kötelező piacon (kereskedelmi egysége a karbonkvóta);
- a **másodlagos piacon** (kereskedelmi egysége a karbonkredit).

A legtöbb vállalat tehát aukciókon juthat kvótái zöméhez, melyeket a tagállamok bocsátanak a rendszerbe, de a vállalatok a másodlagos piacon egymással is kereskedhetnek. Minden kibocsátási egység 1 tonna szén-dioxid- (CO_2 -) egyenérték (1 tonna CO_2 vagy azzal egyenértékű globális felmelegedést okozó potenciállal [GWP] rendelkező ÜHG) kibocsátási jogának felel meg.

A később bemutatásra kerülő 2015. évi **Párizsi Megállapodásban** 2030-ig vállalt legalább 40%-os ÜHG-kibocsátás-csökkentés megvalósítása érdekében az ETS-egységek teljes mennyisége 2021-től a korábbinál (1,74%) gyorsabb ütemben, évi 2,2%-kal csökken. Így a kvóták piaci úton értékesített hányadához (57%) a szabályozás alá vont vállalatok évről évre drágábban juthatnak hozzá. A Bizottság javaslata alapján a kibocsátási egységek ingyenes kiosztásának gyakorlatát 2027-től fokozatosan ki kell vezetni, így az várhatóan 2032-re teljesen megszűnik.

Az ETS hatálya alá nem tartozó, de a teljes EU-s kibocsátás kb. 60%-áért felelős területek (mezőgazdaság, hulladékkezelés, közlekedés [kivéve a légi közlekedést], háztartások) az ún. **erőfeszítés-megosztási határozat** hatálya alá tartoznak.

Az Európai Tanács 2007-ben elfogadta az ún. **3x20 célt**: 2020-ig az ÜHG-kibocsátás 20%-os csökkentése, az energiaforrásokon belül a megújulók arányának 20%-ra növelése, illetve az energiahatékonyság 20%-os emelése. Ezek mindegyike határidőre megvalósult az

Európai Környezetvédelmi Ügynökség „Európai trendek és előrejelzések, 2021” című jelentése szerint, ugyanis az EU27 bruttó ÜHG-kibocsátása a 2020-as esztendőben 31%-kal, míg elsődleges és végső energiafogyasztása 25, illetve 23%-kal volt alacsonyabb 1990-hez képest

(e célok teljesítését a Covid19 miatti leállás is elősegítette), energiafelhasználásában pedig 21,3%-ot ért el a megújuló energiaforrások aránya.

A Kiotói Jegyzőkönyv hatályának lejártá előtti, 2012 végén 36 ország (köztük az EU akkori 27 tagállama) jóváhagyta a dokumentum kibocsátáscsökkentési előírásának 2020-ig tartó meghosszabbítását, illetve módosítását (ún. **Dohai Módosítás**). A részes felek azt vállalták, hogy a következő nyolcéves periódusban együtt mindössze 18%-kal mérséklék kibocsátásukat az 1990. évi szinthez viszonyítva (az EU tagállamai a korábbi 20%-os cél elérésére tettek nyilatkozatot). A Dohai Módosítás hatálybalépésére azonban még mostanáig sem került sor a kellő számú ratifikáció hiánya miatt. 2014 októberében az EU 28 tagállama, illetve egyes csatlakozó harmadik országok arról egyeztek meg, hogy közösen legalább 40%-os kibocsátáscsökkentést érnek el 2030-ra az 1990-es szinthez képest. Röviddel később, az ENSZ 2015. évi klímaváltozási konferenciáján elfogadott Párizsi Megállapodáshoz csatlakozva, az EU véglegesítette is e vállalását, és megjelölte a tagállamok saját részkötelezettségeit (ezek az ún. nemzetileg meghatározott vállalások).

A klímaváltozás elleni harc fontos mérföldkövének tekinthető az előbbi bekezdésben már említett **Párizsi Megállapodás**. Ez az első olyan egyetemes, jogilag kötelező erejű egyezmény, amely az éghajlatváltozással kapcsolatos globális fellépés fontosságát hangsúlyozza, összefüggésben a fenntartható fejlődéssel és a szegénység felszámolására irányuló törekvésekkel. **Célja, hogy a globális átlaghőmérséklet emelkedése az iparosodás előtti átlaghőmérséklethez viszonyítva ne érje el a 2 °C-ot, de lehetőség szerint maximum 1,5 °C legyen.** A benne foglaltak szerint minden részes fél ötévente köteles olyan nemzetileg meghatározott hozzájárulásokat megállapítani, amelyek a következő periódusra körvonalazzák az ÜHG-kibocsátás csökkentésében általuk elérni kívánt célokat és az ezek érdekében teendő lépéseket. Az EU tagállamai közösen nyújtanak be ilyen vállalásokat.

Az eddig tett erőfeszítések ellenére azonban a globális felmelegedés nem állt meg, az éghajlatváltozás jelei és hatásai egyre drámaibbak. A Meteorológiai Világszervezet az ENSZ 2022 novemberében tartott 27. Éghajlatváltozási Konferenciáján arra hívta fel a figyelmet, hogy a **2013-2022-es időszak az eddig feljegyzett legmelegebb évtized volt**, ami miatt emberek millióinak kellett megküzdeni extrém hőhullámokkal, szárazsággal és pusztító áradásokkal. Az óceánok hőmérséklete 2021-ben rekord magas szintet ért el; Grönlandon a jégtakaró már 26 egymást

követő évben veszített tömegéből, 2022-ben pedig csak szeptemberben esett ott csapadék először (nem hó!). A kedvezőtlen változások következtében tehát a Párizsi Megállapodásban szereplő 1,5 °C-os globális felmelegedési korlát betartása mára „alig elérhető távolságba került”.

Mint korábban bemutattuk, és számos egyéb stratégiai dokumentum (például az 1991-ben indított SAVE-program, az 1993-as ALTENER-program, a 2008-as klíma- és energiacsomag, a 2009-ben született Fehér Könyv az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról, a 2013-ban előterjesztett első uniós éghajlatváltozási alkalmazkodási stratégia, a 2014-ben kidolgozott, 2020-2030-as időszakra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai keret, a 2018-ban elfogadott európai műanyag-stratégia stb.) is alátámasztja, az EU régóta elkötelezett a fenntartható fejlődés és a környezetvédelem iránt. Erőfeszítései eredményeként **tagállamainak összes ÜHG-kibocsátása 1990 és 2019 között 24%-kal csökkent, miközben a Közösség gazdasági teljesítménye 61%-kal nőtt** a Bizottság egy 2020-as javaslatában leírtak szerint. A kibocsátási szint 2020-ban jelentősen (közel 30%-kal) visszaesett a Covid19-járvány kitörése miatt.

2018 tavaszán vált hatályossá az ETS kapcsán már említett **erőfeszítés-megosztási határozat**, amelynek értelmében 2030-ig a 2005-ös szinthez viszonyítva 30%-kal kell csökkenteni az ÜHG-kibocsátást az ETS hatályán kívül eső, de az uniós kibocsátás 60%-áért felelős területeken (például a háztartásokban, a mezőgazdaságban, a hulladékkezelésben, a közlekedésben [kivéve a légi közlekedést]). Még ugyanezen év végén a Bizottság előterjesztette a **„Tiszta bolygót mindenkinek – Európai hosszú távú stratégiai jövőkép egy virágzó, modern, versenyképes és klímasemleges gazdaságról”** című közleményét; ez a Párizsi Megállapodás céljaival összhangban a klímasemlegesség megteremtésére körvonalaz cselekvési irányt 2050-ig. Az Európai Parlament 2019 elején, az Európai Tanács december 12-én hagyta jóvá a klímasemlegesség 2050-ig való elérésének (a nulla nettó ÜHG-kibocsátás megvalósításának) célját.

